

НА ВЪРБА В СРЯДА ИЛИ НА КУКОВО ЛЯТО ЦЪФТЯТ НАЛЪМИТЕ

Дали съществува лято, което се нарича куково, или налъмите са вид цвете? Вероятно ще предположите също, че в сряда някой се е качил на върба да чака КАТ, ако не познавате подчертаните изрази:

Този е страшен мошеник, парите ще ти ги върне на куково лято!

Ще сложиш климатик на тази таратайка, когато цъфнат налъмите, та ти нямаш и пукната пара!

За произшествия без сериозни щети ще дочакаш КАТ на върба в сряда, въобще не си правят труда да идват.

Контекстът подсказва, че тези словосъчетания са по-особени. Те са устойчиви и се наричат фразеологизми. За да ги разбираме, е необходимо да знаем предварително какво означават. Тяхното значение не произлиза от комбинирането на значенията на съставлящите ги думи и обикновено е преносно, образно. Фразеологизмите се използват, за да изразят оценката на говорещия. В примерите по-горе те изразяват подигравка и иронизират неосъществими очаквания. Произходът на фразеологизмите и метафоричният им характер често са неразпознаваеми. Докато фактът, че налъмите са дървени чехли, които няма как да цъфтят, е по-популярен, то фразеологизмите *на върба в сряда* или *на върба в петък* са свързани с познание за църковния календар и това, че Върба/Връбница/Цветница не може да е в сряда, нито в петък, а задължително е в неделя. Произходът на фразеологизма *на куково лято* пък вероятно е свързан с кукерските обредни игри, които винаги се провеждат през зимата. Обърнете внимание, че се пише *кукОво лято*, тъй като прилагателното е образувано от диалектното *кук* (*кукер* или *кукувица*) и наставката *-ов*.

Ако словосъчетанията *на куково лято* или *на върба в сряда* са ви познати и знаете, че означават 'никога', лесно ще забележите, че са взаимно заменяеми. Подобно на думите фразеологизмите могат да имат синоними – други фразеологизми или отделни думи. Със същото значение може да се използват още изразите *когато видиш през крив макарон*; *когато си видиш ушите без огледало*; *когато си видиш гърба* и др.

Владеенето на езиковите детайли е ключ към въздействието. Изборът кой фразеологизъм да използвате, за да уцелите право в десетката, е ваш.

Гл. ас. д-р Мария Тодорова

*Секция по компютърна лингвистика
Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“ – БАН*